

Мирна Надія Володимирівна

кандидат наук державного управління, доцент,
доцент кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
orcid id: <http://orcid.org/0000-0003-3351-5572>
e-mail: mail4myrna@gmail.com

Стасюк Олександр Віталійович,

Аспірант кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції.
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2517-8323>
e-mail: stasalexxxx@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

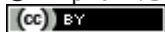
Анотація. У статті досліджено теоретичні засади взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства в умовах демократичної трансформації України.

Визначено сутнісні характеристики понять «публічне управління» та «інститути громадянського суспільства», розкрито їх еволюційні особливості та взаємозв'язок. Проаналізовано наукові підходи до розуміння механізмів взаємодії органів публічного управління та громадських інституцій.

У роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема: аналіз наукової літератури для визначення концептуальних підходів до розуміння публічного управління та громадянського суспільства; структурно-функціональний аналіз для розкриття ролі та місця кожного суб'єкта взаємодії; порівняльний метод для зіставлення українських та зарубіжних практик; аксіологічний підхід для висвітлення ціннісних засад партнерства держави і громадськості.

Акцентовано увагу на обмеженнях чинного понятійного апарату, зокрема на невідповідності термінів 'публічне' та 'державне' управління в українському законодавстві. Обґрунтовано необхідність розширення участі громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної політики, що передбачає подолання громадської пасивності. Особливо наголошено на важливості розширення кола суб'єктів інститутів громадянського суспільства.

© Мирна Н. В., Стасюк О. В., 2024

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

пільства, зокрема через залучення нових громадських організацій, експертних спільнот та ініціативних груп до процесу ухвалення управлінських рішень.

Обґрунтовано необхідність удосконалення комунікативних механізмів взаємодії, зокрема шляхом впровадження електронних форм комунікації. Розкрито потенціал інститутів громадянського суспільства як ефективних посередників між соціумом та органами публічної влади. Запропоновано теоретичні підходи до оптимізації взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства, зокрема через: розширення форм громадської участі; впровадження демократичних принципів врядування; розвиток комунікативних механізмів; вдосконалення нормативно-правового забезпечення.

Наголошено на перспективності подальших наукових досліджень механізмів взаємодії публічної влади та громадянського суспільства в контексті розбудови демократичної держави.

Ключові слова: *публічне управління, інститути громадянського суспільства, взаємодія, демократична трансформація, комунікація, електронна взаємодія, врядування.*

Як цитувати: Мирна Н. В., Стасюк О. В. Теоретичні засади взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства. Теорія та практика державного управління. 2024. Вип. 2 (79). С. 165–183. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-2-08>

Постановка проблеми. Демократичні трансформації сучасного українського суспільства висувають принципово нові вимоги до системи публічного управління, що зумовлює необхідність глибокого наукового дослідження теоретичних засад взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства.

Сучасний стан публічного управління в Україні характеризується домінуванням традиційної бюрократичної моделі, яка лише частково відповідає демократичним стандартам і не забезпечує належної комунікації між владою та громадськістю. Попри декларовані наміри впровадження принципів відкритості та прозорості, реальна практика взаємодії органів публічного управління з інститутами громадянського суспільства залишається здебільшого формальною та фрагментарною.

Теоретико-методологічні проблеми досліджуваної теми зосереджуються передусім на термінологічній невизначеності та концептуальній неузгодженості понятійного апарату. Зокрема, спостерігається змістова розбіжність між вітчизняним тлумаченням категорій ‘публічне управління’ та ‘державне управління’, що ускладнює наукове осмислення процесів їхньої взаємодії та розвитку громадянського суспільства.

Інституційна слабкість громадянського суспільства, низький рівень громадської активності та відсутність дієвих механізмів впливу на прийняття управлінських рішень становлять перешкоду для повноцінної реалізації демократичних принципів врядування. Суб’єкти громадянського суспільства здебільшого не мають достатніх важелів впливу на процеси публічного управління, що призводить до формалізації громадської участі.

Комунікативні бар'єри між органами публічного управління та інститутами громадянського суспільства значною мірою зумовлені відсутністю ефективних механізмів взаємодії, недосконалістю нормативно-правового регулювання та збереженням усталених авторитарних управлінських практик. Впровадження електронних форм комунікації не вирішує повною мірою проблему повноцінного діалогу між владою та громадськістю.

Потребують наукового переосмислення методологічні підходи до розуміння сутності, принципів та механізмів взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства. Існує нагальна потреба в розробці теоретичних моделей, здатних забезпечити ефективну комунікацію та партнерство між владними інституціями та громадськими організаціями.

Актуальність дослідження теоретичних засад взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства зумовлена необхідністю наукового обґрунтування шляхів демократичної трансформації управлінської системи, створення дієвих механізмів громадської участі та забезпечення прозорості публічного управління в контексті розбудови правової демократичної держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства привертає дедалі більшу увагу вітчизняних науковців, що зумовлено потребами демократичної трансформації українського суспільства.

Фундаментальні засади громадянського суспільства ґрунтовно досліджені в працях таких вчених, як Е.В. Мамонтова та Ю.М. Тодика. Зокрема, Е.В. Мамонтова [17] розглядає громадянське суспільство як систему самостійних і незалежних від держави інститутів, що забезпечують реалізацію приватних інтересів громадян. Ю.М. Тодика [8], своєю чергою, одним із перших у вітчизняній науці визначив правові основи громадянського суспільства як системи недержавних відносин та інститутів.

Сутність та особливості публічного управління розкриваються в дослідженнях О. Шатило [22], Б. Мельниченка [13] та Р.С. Мельника [12]. Якщо О. Шатило робить акцент на обмеженні владного впливу суспільним контролем, то Р.С. Мельник наголошує на зовнішньому спрямуванні публічного адміністрування, його відмінності від внутрішньоорганізаційної діяльності.

Власне теоретичні аспекти взаємодії влади та громадськості розкриті в працях Л.О. Фещенко [20], яка визначила філософські засади цього процесу, а також О.С. Доценко та Ю.С. Назар [4], які дослідили взаємодію як управлінський процес. Водночас, механізми та форми такої взаємодії залишаються дискусійними та потребують подальшого теоретичного осмислення.

Останнім часом все більше уваги приділяється новим інструментам взаємодії, насамперед електронним. Так, Н. Гавкалова та М. Грузд [2] розглядають електронну взаємодію як двосторонній процес отримання послуг та участі в політиці. Проте ефективність та ризики е-взаємодії ще потребують додаткових досліджень.

Серед останніх публікацій варто відзначити праці Л. Новак-Каляєвої [17], яка запропонувала комплексний підхід до визначення публічного управління, та О.Г. Пухкала [17], який розвинув ідею інститутів громадянського суспільства як суб'єктів управлінської взаємодії.

Незважаючи на значний обсяг наукових розвідок, низка аспектів взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства залишається недостатньо вивченою. Зокрема, потребують поглибленого аналізу теоретичні засади трансформації такої взаємодії в контексті демократизації, а також шляхи підвищення її ефективності. Відносно новим та малодослідженим залишається вплив цифровізації на розвиток громадсько-управлінських відносин. Усе це актуалізує необхідність подальших наукових пошуків у даному напрямі.

Мета статті. Розкрити теоретичні засади взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства, визначивши їх сутність, особливості та механізми співпраці в контексті демократичної трансформації українського суспільства.

Методологія проведення дослідження. Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, які забезпечують системний аналіз взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства.

Насамперед, у роботі використано діалектичний метод, який дозволив розглянути процес взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства у його розвитку, виявити внутрішні суперечності та взаємозв'язки.

Для дослідження теоретичних основ публічного управління та громадянського суспільства застосовано методи аналізу та синтезу, абстрагування та узагальнення. Зокрема, аналіз наукової літератури дозволив виокремити ключові підходи до визначення сутності та характеристик досліджуваних феноменів, тоді як синтез сприяв формуванню цілісного бачення проблеми. Методи абстрагування та узагальнення були корисними для виокремлення найсуттєвіших рис та тенденцій розвитку взаємодії влади і громадськості.

Важливу роль у дослідженні відіграв структурно-функціональний метод, який дав змогу розглянути систему публічного управління та громадянського суспільства як сукупність взаємопов'язаних елементів зі специфічними функціями. Це допомогло з'ясувати роль та місце кожного суб'єкта взаємодії, характер зв'язків між ними.

Для збору та обробки емпіричної інформації використано такі методи, як аналіз документів (зокрема нормативно-правових актів, програмних документів, звітів), контент-аналіз матеріалів ЗМІ, вторинний аналіз соціологічних даних. Вони дозволили виявити реальний стан, проблемні аспекти та суспільне сприйняття взаємодії влади і громадськості.

Логіко-семантичний метод став у нагоді для уточнення категоріального апарату дослідження, визначення ключових понять та їх співвідношення. Прогностичний метод дозволив окреслити ймовірні сценарії та перспективи по-

дальшого розвитку взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства.

Важливим методологічним принципом роботи стала міждисциплінарність, яка передбачає комплексне використання здобутків різних галузей знань – публічного управління, політології, соціології, правознавства тощо. Це дозволило забезпечити багатоаспектний розгляд проблеми та уникнути однобічності суджень.

Отже, застосування широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів дослідження створило необхідні передумови для глибокого та всебічного аналізу теоретичних засад і практичних аспектів взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства в Україні.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах демократичної трансформації України особливого значення набувають питання взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства. Дослідження теоретичних засад взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства потребує визначення сутності та уточнення дефініцій не лише процесу взаємодії, а й суб'єктів, які беруть у ній участь.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що на сьогодні не існує єдиного підходу до визначення поняття «публічне управління» і певною мірою саме це провокує наукову дискусію щодо визначення і характеристики органів публічного управління як суб'єкта взаємодії з інститутами громадянського суспільства.

Термін «публічне управління» (з англ. *public management*) вперше застосував англійський державний службовець Десмонд Кілінг у 1972 р., який трактував його наступним чином: публічне управління – це пошук у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики [18]. О. Шатило зазначає, що публічне управління – це організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження чи перетворення, опираючись на владну силу, яку обмежує дієвий суспільний контроль [22]. Отже, публічне управління можна трактувати як реалізацію виконавчих та розпорядчих функцій держави, спрямованих на забезпечення суспільних інтересів. Відповідно, систему органів публічного управління утворюють органи виконавчої влади на центральному та місцевому рівнях, а також виконавчі органи місцевого самоврядування, які в сукупності здійснюють управлінський вплив на різні сфери суспільного життя.

Розвиток соціально-економічної системи зумовлює трансформаційні процеси в сфері державного управління, які характеризуються переходом до сучасних моделей регулювання суспільних відносин, зокрема розширенням сфери публічного управління (від лат. «*publicus*» – суспільний, народний, державний).

Однак, попри активне використання терміну «публічне управління» в науковому дискурсі, в українському законодавстві це поняття досі не знайшло свого належного закріплення. Натомість у вітчизняній правовій традиції домінує ототожнення понять «публічний» та «державний», що не повною мірою відображає сутнісні відмінності цих категорій. Адже публічне

управління як концептуальна модель організації управлінських процесів передбачає не лише діяльність органів державної влади, але й активне залучення інститутів громадянського суспільства та врахування широкого спектру суспільних інтересів.

Сучасна держава являє собою комплексну політичну організацію, що виникла як відповідь на соціальну неоднорідність суспільства та потребу в координації спільних інтересів. Вона характеризується наявністю особливої публічної влади та професійного управлінського апарату, головним призначенням яких є представництво та реалізація інтересів народу, що формуються під впливом різних суспільних груп. При цьому держава виконує важливу функцію медіатора, забезпечуючи баланс інтересів між різними соціальними верствами суспільства [15].

Можна стверджувати, що управління як соціально-політичний феномен, включаючи його державну та публічну форми, представляє собою комплексну категорію, яка характеризує зовнішні прояви діяльності державних органів у їх різноманітних інтерпретаціях - від найширшого до вузькоспеціалізованого розуміння.

Р. С. Мельник пропонує чітке розмежування сфер управлінської діяльності, наголошуючи на тому, що публічне управління не повинно включати внутрішньоорганізаційну діяльність органів виконавчої влади. За його концепцією, публічне управління реалізується виключно через зовнішню взаємодію органів виконавчої влади з іншими органами публічної влади та приватними особами. При цьому внутрішні організаційні процеси в органах виконавчої та державної влади він визначає як «внутрішню управлінську діяльність». Таким чином, науковець визначає публічне управління як зовнішньоорієнтовану діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на реалізацію політичних рішень та імплементацію конституційних і законодавчих норм. Важливо зазначити, що така діяльність може здійснюватися двома шляхами: через примусові механізми або через публічно-сервісні інструменти, базуючись при цьому на нормах адміністративного права [14].

Враховуючи, що Україна перебуває на етапі розбудови громадянського суспільства, формування повноцінної публічної сфери як простору реалізації суспільних інтересів набуває особливої значущості. В умовах недостатньої розвиненості громадських інституцій, характерної для перехідного періоду, функції публічного управління здебільшого покладаються на органи державної влади та місцевого самоврядування. Водночас, попри номінальне вживання терміну «публічне управління», його змістовне наповнення в українських реаліях ще суттєво не відрізняється від традиційного розуміння державного управління. Діяльність органів публічної влади досі ґрунтується на засадах раціональної бюрократії, які не повною мірою відповідають потребам утвердження демократичних принципів врядування в контексті динамічних трансформацій внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Ефективність управлінської діяльності суттєво зростає в системі публічно-го управління завдяки активній підтримці громадськості та об'єднанню зусиль

суспільства для досягнення спільно визначених цілей. Така синергія між управлінськими структурами та громадянським суспільством створює потужний фундамент для реалізації спільно важливих завдань [1]. Тобто в публічному управлінні наявний доволі високий рівень взаємодії з громадськістю через представників інститутів громадянського суспільства.

Новак-Кляєва визначає публічне управління як діяльність органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю) щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць. Публічне управління забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей, воно пов'язане з демократичними цінностями, принципами верховенства права, поваги до гідності людини, недискримінації, рівності, справедливості, безпеки, ефективності та ін.[17].

Термінологічний словник публічного управління надає наступні визначення «органу публічного управління»:

1) орган виконавчої влади та орган місцевого самоврядування, наділені владними повноваженнями, що утворені та діють в установленому законом порядку, у межах законодавчо визначеної компетенції, та є як юридичні особи публічного права самостійними частинами системи публічної влади;

2) орган виконавчої влади, що бере участь у здійсненні функцій держави, діє від її імені і за дорученням, має державно владні повноваження, відповідну компетенцію і структуру, застосовує властиві йому організаційно правові форми діяльності, або орган самоврядного територіального співтовариства, яким він формується і перед яким відповідає за належне здійснення своїх повноважень. © Криворучко І.В., Лукашук Н.В [17].

Незважаючи на активне використання в науковому та політичному дискурсі термінів «публічне управління» та «органи публічного управління», на практиці більшість відповідних інституцій в Україні продовжують функціонувати в рамках традиційної парадигми державного управління. Така ситуація свідчить про певну невідповідність між декларованими концептами та реальним станом речей, адже сутнісне наповнення поняття «публічне управління», запозиченого з досвіду розвинених демократичних країн, передбачає більш широку участь громадськості та орієнтацію на суспільні потреби, ніж це спостерігається у вітчизняних управлінських практиках.

У контексті наукової дискусії варто відзначити складність природи поняття «публічне управління». Дійсно, багатогранність та багатоаспектність цієї категорії краще розкривається через детальний опис складових елементів та функціональних особливостей, ніж через формулювання єдиного універсального визначення.

Отже, проаналізувавши сутність та специфіку органів публічного управління, перейдемо до розгляду іншого ключового суб'єкта взаємодії - інститутів громадянського суспільства.

Інститути громадянського суспільства являють собою самоорганізовані та самокеровані структури, які формуються внаслідок вільного волевиявлення громадян та функціонують незалежно від органів державної влади. Ці інститути охоплюють широкий спектр об'єднань, організацій та інших недержавних акторів, метою діяльності яких є обстоювання та реалізація законних інтересів і потреб громадян у різноманітних царинах суспільного буття (економічній, політичній, соціальній, культурній та духовній). Інститути громадянського суспільства слугують платформою для самовираження індивідів, формують середовище для розвитку та функціонування суспільних відносин, виконують роль комунікаційних посередників між соціумом та публічною владою, сприяючи таким чином подальшій розбудові демократичного ладу.

Згідно з визначенням, запропонованим дослідницею Е.В. Мамонтовою, громадянське суспільство являє собою складний феномен, який можна розглядати у трьох основних вимірах:

1) сукупність суспільних інституцій, які функціонують автономно від державної влади та створюють необхідні передумови для реалізації інтересів і потреб громадян та їх об'єднань у різних сферах суспільного життя - економічній, політичній, соціальній, культурній, духовній тощо.;

2) простір вільної самореалізації громадян та діяльності добровільних громадських асоціацій і організацій, які захищені законом від безпосереднього чи опосередкованого втручання з боку органів державної влади;

3) мережа різноманітних суспільних відносин - морально-етичних, сімейних, релігійних, національних, соціально-економічних, професійних та інших, які формуються та розвиваються поза межами безпосереднього впливу владно-державних структур. [17].

Значний внесок у розвиток теорії громадянського суспільства зробив український конституціоналіст Ю. М. Тодика, який визначив громадянське суспільство як систему незалежних від держави суспільних інститутів та відносин, що забезпечують умови для реалізації приватних інтересів і потреб як окремих осіб, так і колективів, сприяють розвитку соціальної та духовної сфер життя, їх збереженню та передачі наступним поколінням [8]. Особливу цінність у його підході становить акцент на правовому фундаменті громадянського суспільства, який формується через інститути громадянського суспільства та правові відносини між ними.

Таким чином, Ю.М. Тодика акцентує увагу на тому, що інститути громадянського суспільства є не лише структурними елементами, але й активними суб'єктами суспільних відносин, які взаємодіють між собою на основі правових норм та принципів. Ці інститути формують своєрідну «тканину» громадянського суспільства, забезпечуючи його життєздатність та сталий розвиток. Саме завдяки діяльності інститутів громадянського суспільства створюються умови

для реалізації прав і свобод громадян, задоволення їхніх різноманітних потреб та інтересів, здійснення суспільно значущих ініціатив.

Формування та функціонування громадянського суспільства та його інститутів зумовлено фундаментальними потребами та інтересами людей у різних сферах їхньої життєдіяльності - особистій, політичній, економічній, соціальній, культурній, інформаційній тощо. Прагнення індивідів до реалізації своїх прав, забезпечення належної якості життя та втілення цінностей громадянського суспільства стимулює виникнення ефективних громадських інституцій, здатних представляти та обстоювати ці інтереси. Саме необхідність задоволення широкого спектру суспільних потреб виступає ключовим драйвером розвитку мережі недержавних організацій та об'єднань, які становлять інституційний каркас громадянського суспільства [6].

Для повноцінного розвитку громадянського суспільства важливо розширювати коло його інституційних суб'єктів, долаючи пасивність громадян та активніше залучаючи нові громадські об'єднання до взаємодії з органами державної влади. Адже громадянське суспільство як таке не може виступати безпосереднім учасником правовідносин. Натомість цю функцію виконують добровільно сформовані інститути громадянського суспільства - громадські організації, асоціації, спілки тощо. Саме вони представляють інтереси різних соціальних груп та забезпечують їх відстоювання у діалозі з державою [6].

Хоча концепт громадянського суспільства є широко вживаним у правничій науці, його витoki слід шукати радше в соціологічному дискурсі, адже він характеризує специфічний тип соціальної організації. Відтак, для розуміння сутності поняття «інститут» доцільно звернутися до теорії інституціоналізації, запропонованої П. Бергером та Т. Лукманом. З позицій соціологічного підходу, інституціоналізація відбувається тоді, коли взаємодія між різними суб'єктами набуває усталеного, типізованого характеру. Фактично, будь-яка типізація повторюваних дій може розглядатися як інститут. При цьому ключова функція інститутів полягає у регулюванні людської поведінки шляхом встановлення певних моделей та зразків [23].

З точки зору О.Г. Пухкала, інститути громадянського суспільства представляють собою суб'єктів громадської взаємодії, які володіють певними правами та обов'язками для захисту та реалізації своїх законних інтересів. У процесі своєї діяльності ці інститути формують суспільні відносини, які спрямовані на подальший розвиток громадянського суспільства та участь у вирішенні державних справ, зокрема у формуванні та реалізації державної та публічної політики [17].

Загальноприйнятим є розуміння інститутів громадянського суспільства як посередницьких структур між державою, бізнесом та сім'єю. До них відносять широкий спектр організацій та об'єднань, таких як неурядові організації, приватні добровільні асоціації, громадські організації, приватні клуби, профспілки, гендерні групи, культурні та релігійні спільноти, благодійні фонди, громадські та спортивні клуби, кооперативи, екологічні організації, професійні асоціації, наукові спільноти, політичні інституції, організації споживачів та засоби масової інформації.

Важливо відзначити, що інститути громадянського суспільства є складними соціальними утвореннями, які характеризуються багатоманітністю форм та напрямів діяльності. Вони можуть функціонувати як формалізовані організації з чіткою структурою та правилами, так і як неформальні об'єднання громадян, що об'єднуються навколо спільних інтересів та цінностей. При цьому кожен такий інститут, незалежно від форми організації, має власну специфіку діяльності, внутрішню структуру та механізми прийняття рішень, що дозволяє йому ефективно виконувати свої функції у суспільстві та взаємодіяти з іншими соціальними інститутами.

Узагальнюючи вищенаведені теоретичні положення, можна дійти висновку, що інститут громадянського суспільства являє собою своєрідний соціальний організм зі специфічною ієрархічною структурою. Члени цього організму демонструють певну типізовану модель поведінки, а сам організм характеризується типовими формами діяльності та функціонує за певним механізмом - сукупністю правил, які регламентують структурну побудову та діяльність відповідної організації [11].

Інститути громадянського суспільства виконують роль посередників між соціумом та органами публічної/державної влади.

В українському правовому полі, згідно з абзацом 2 пункту 2 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976, до інститутів громадянського суспільства належать: громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші непідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства [16]. Це означає, що вперше за історію незалежної України інститути громадянського суспільства отримали нормативне визначення не лише як філософська чи політологічна категорія, а й як система суб'єктів, наділених правами та обов'язками для відстоювання своїх законних інтересів у процесі подальшої розбудови громадянського суспільства [5].

Здійснений аналіз сутності та специфіки двох ключових суб'єктів – органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства звертає особливу увагу на необхідність дослідження характеру та особливості їхньої взаємодії. У зв'язку з цим потребує уточнення дефініція терміну 'взаємодія' в межах зазначеної проблематики

У широкому розумінні «взаємодія» - філософська категорія, яка відображає особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожний з об'єктів діє (впливає) на інші об'єкти, приводячи до їх зміни, і водночас зазнає дії (впливу) з боку кожного з цих об'єктів, що, в свою чергу, зумовлює зміну його стану. Дія кожного об'єкта на інший об'єкт зумовлена як власною активністю об'єкта, виявом його динаміки, так і реакцією об'єкта на дію інших об'єктів ("відгук" або "обернена дія"). Фундаментальне значення категорії взаємодії для філософії і наукового пізнання зумовлене тим, що вся людська діяльність у реальному світі, практика, саме наше існування і відчуття його реальності (не- ілюзорності) ґрунтуються на

різноманітних, передусім предметних взаємодіях, які людина здійснює і використовує як засіб пізнання, знаряддя дії, спосіб організації буття [21].

Л.О. Фещенко, дослідивши поняття «взаємодії» як філософської категорії, виділяє такі основні його положення:

- взаємодія існує лише за наявності двох і більше співіснуючих явищ;
- взаємодія має місце лише тоді, коли явища існують водночас;
- наявність у взаємодіючих елементів схожих властивостей;
- взаємодія явищ, які мають між собою взаємний зв'язок і взаємообумовлені;
- при взаємодії об'єкти змінюються;
- здатність кожного із взаємодіючих об'єктів виступати одночасно і причиною, і наслідком;
- можливість настання позитивних і негативних наслідків взаємодії;
- універсальність форм взаємодії матерії [20].

В теорії управління виокремлюються ключові характеристики взаємодії, які включають: формування функціональних зв'язків між учасниками взаємодії; координацію діяльності за цілями, локацією, часовими параметрами та методологією; єдність завдань та функціональних обов'язків взаємодіючих суб'єктів; визначення чіткого статусу учасників у владній ієрархії; існування нормативно-правової бази, яка регламентує всі вищезазначені аспекти взаємодії [4].

Письменний І.В визначає що взаємодія управлінська це участь у спільній діяльності суб'єктів управління в процесі досягнення суспільно необхідних цілей. Зважаючи на те, що управління є соціальним явищем, Взаємодія управлінська тісно пов'язана із соціальною взаємодією, яка є більш широким видом соціальних зв'язків. У процесі соціальної взаємодії відбувається взаємовплив та взаємообумовленість окремих соціальних явищ, унаслідок чого вони змінюються, доповнюють один одного і формують єдину цілісну соціальну систему. Головним призначенням взаємодії управлінської є об'єднання зусиль суб'єктів управління в напрямі задоволення соціальних потреб, зумовлених суспільно необхідними цілями [17].

Взаємодія як управлінське поняття може трактуватися як спосіб взаємозв'язку елементів системи, завдяки якому вони, доповнюючи один одного, забезпечують ефективне функціонування системи в цілому. При цьому важливо враховувати, що управлінська взаємодія має прояв не лише у внутрішньоорганізаційних процесах, але й у зовнішніх функціях системи [19].

Узагальнюючи різні визначення, О. С. Доценко доходить висновку, що попри певні відмінності в деталях, взаємодію здебільшого розуміють як спільну, узгоджену за цілями, завданнями, місцем і часом діяльність співробітників різних органів, що передбачає комплексне використання наявних у цих органів ресурсів в інтересах усіх учасників взаємодії [3].

Ю. С. Назар тлумачить взаємодію як управлінський процес, що полягає в діяльності щонайменше двох суб'єктів, які впливають один на одного та на об'єкт за допомогою притаманних кожному учаснику засобів і методів задля досягнення спільної мети [2].

О. Г. Колб розглядає взаємодію як діяльність відповідних суб'єктів, що регламентується чинним законодавством України та іншими нормативно-правовими актами, узгоджена між ними за об'єктами, предметом, завданнями і напрямками співпраці та орієнтована на досягнення загальної мети [7].

Запропоноване трактування всебічно розкриває природу взаємодії як форми партнерського співробітництва, яке принципово виключає елементи ієрархічного підпорядкування чи контрольної-наглядових функцій. Ключовою особливістю такого підходу є акцент на рівноправному характері відносин між суб'єктами взаємодії, де співпраця виступає визначальним принципом їхніх взаємовідносин.

У науковій літературі представлено широкий спектр підходів до визначення поняття взаємодії, що відображає багатогранність цього феномену в організаційній теорії та практиці. Аналіз існуючих теоретичних напрацювань дозволяє сформулювати комплексне визначення взаємодії як нормативно регламентованої або узгодженої за часовими, предметними та цільовими параметрами спільної діяльності державних і недержавних інституцій в межах їхніх компетенцій для досягнення спільної мети. Особливо важливо підкреслити, що така взаємодія базується на принципах партнерства та рівноправного співробітництва, виключаючи відносини субординації, контролю чи нагляду. Таким чином, сутнісною характеристикою взаємодії є саме конструктивне співробітництво між різними суб'єктами суспільних відносин.

Відзначимо, що сучасна цивілізація є техногеною [10]. У контексті розвитку сучасного суспільства, яке характеризується домінуванням технологічної складової, спостерігається суттєва трансформація механізмів взаємодії під впливом інформаційних технологій. Варто зазначити, що технологічний прогрес сприяв появі електронних форм комунікації, які потребують ґрунтовного наукового дослідження щодо їх впливу на суспільні процеси. При цьому важливо підкреслити, що електронна взаємодія виступає не як окремий вид взаємодії, а як додатковий інструмент, що розширює можливості традиційних форм комунікації.

В сучасних умовах електронна взаємодія представляє собою комплексний процес обміну інформацією між суспільством та органами державної влади різних рівнів у цифровому просторі. Згідно з дослідженнями Н. Гавкалової та М. Грузд, така взаємодія має дуальну природу: з одного боку, вона забезпечує надання електронних послуг громадянам та сприяє ефективній комунікації між усіма учасниками процесу, а з іншого – створює можливості для активного залучення громадськості та інститутів громадянського суспільства до формування та реалізації публічної політики. Кінцевою метою електронної взаємодії є не лише підвищення рівня довіри до органів влади, але й забезпечення практичного вирішення актуальних суспільних проблем через використання сучасних інформаційних технологій [2].

В процесі взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства обидва суб'єкти відіграють однаково важливу роль. З одного боку, громадянське суспільство, основою якого є людина та її права, безумовно є фундаментом правової держави. Згідно зі статтею 3 Конституції України, саме

людина, її життя, здоров'я, честь, гідність та безпека визнаються найвищими соціальними цінностями, а утвердження і забезпечення прав людини є головним обов'язком держави [9].

В контексті розвитку механізмів взаємодії між органами публічного управління та інститутами громадянського суспільства особливої уваги заслуговує концепція «належного врядування» (good governance), яка була детально розроблена в рамках програми міжнародної допомоги Австралійського уряду. Згідно з цією концепцією, ефективна взаємодія між державою та громадянським суспільством має базуватися на таких ключових принципах як прозорість, підзвітність, участь громадськості, верховенство права та орієнтація на консенсус. При цьому важливо підкреслити, що належне врядування передбачає не лише формальне дотримання процедур, але й створення реальних механізмів залучення громадськості до процесів прийняття рішень та контролю за їх виконанням. Такий підхід дозволяє забезпечити більш ефективне використання суспільних ресурсів та підвищити рівень довіри між державними інституціями та громадянським суспільством [24].

У контексті трансформації взаємовідносин між публічною владою та громадянським суспільством важливо звернути увагу на концепцію «підприємницького врядування», розроблену Д. Осборном та Т. Геблером. Науковці наголошують на необхідності впровадження інноваційних підходів до публічного управління, які базуються на принципах ефективності, клієнтоорієнтованості та конкурентності. За їхньою теорією, органи публічної влади мають функціонувати як підприємницькі структури, орієнтовані на досягнення конкретних результатів та задоволення потреб громадян. Такий підхід передбачає активне залучення інститутів громадянського суспільства не лише як отримувачів послуг, але й як партнерів у процесі вироблення та реалізації управлінських рішень. Це дозволяє підвищити ефективність публічного управління та забезпечити більш гнучке реагування на суспільні потреби [25].

На основі досліджень К. Сегберса щодо ролі громадянського суспільства в умовах глобалізації, можна стверджувати, що сучасні процеси світової інтеграції суттєво впливають на характер взаємодії між державою та громадянським суспільством. Науковець підкреслює, що в умовах глобалізованого світу інститути громадянського суспільства набувають нових функцій та можливостей, виходячи за межі національних кордонів та формуючи транснаціональні мережі взаємодії. Це створює нові виклики для традиційних механізмів публічного управління, вимагаючи від органів влади більшої гнучкості та відкритості до міжнародної співпраці. Водночас, такі трансформації відкривають нові перспективи для розвитку громадянського суспільства, посилюючи його роль у процесах формування та реалізації публічної політики на національному та міжнародному рівнях [26].

Звідси випливає висока суспільна значущість інститутів громадянського суспільства, які покликані представляти та захищати інтереси громадян. Водночас, не менш важливу роль відіграють і органи публічного управління, адже саме вони мають слугувати інтересам суспільства та забезпечувати реалізацію

прав громадян. Органи влади несуть відповідальність перед людиною за свою діяльність та мають діяти виключно в інтересах суспільного блага.

Особливої уваги заслуговує той факт, що результативність такого партнерства значною мірою залежить від рівня інституційної спроможності обох сторін, їхньої готовності до конструктивного діалогу та взаємного визнання компетенцій. При цьому важливо підкреслити, що така взаємодія має базуватися не лише на формальних процедурах, але й на спільному розумінні суспільних цілей та цінностей.

Таким чином, і громадянське суспільство через свої інститути, і публічна адміністрація через органи управління є рівноцінними учасниками суспільно-політичного життя. Вони виконують взаємодоповнюючі функції представництва та реалізації інтересів громадян. Тільки за умови конструктивної взаємодії та партнерства цих двох суб'єктів можливе повноцінне втілення принципів демократії та верховенства права. Отже, ефективний діалог та співпраця на засадах рівноправності між органами публічного управління та інститутами громадянського суспільства є запорукою розвитку України як демократичної правової держави.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень.

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що взаємодія органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства є ключовою умовою демократичної трансформації українського суспільства. На сучасному етапі державотворення ця взаємодія перебуває в стані становлення і потребує ґрунтовного теоретичного осмислення та практичного вдосконалення.

Аналіз наукових джерел засвідчив поступову еволюцію розуміння сутності публічного управління від традиційного адміністрування до широкої суспільно-політичної взаємодії. Органи публічного управління розглядаються як відкрита система, що тісно взаємодіє з громадськістю та делегує частину своїх повноважень інститутам громадянського суспільства. Водночас українська практика публічного управління все ще зберігає низку рис бюрократичної закритості та дистанціювання від потреб громадян.

Дослідження концептуальних основ громадянського суспільства дозволяє стверджувати, що розгалужена мережа громадських інституцій є запорукою демократичного розвитку. Інститути громадянського суспільства виступають посередниками між владою і громадянами, забезпечують реалізацію суспільних інтересів та здійснення громадського контролю. Проте в Україні інституційна слабкість та ресурсна обмеженість громадських організацій досі стримує розвиток повноцінного партнерства з органами публічної влади.

Філософський та управлінський аналіз категорії взаємодії засвідчує її ключову роль в оптимізації спільної діяльності органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства. Взаємодія розглядається як спільна і узгоджена діяльність з реалізації суспільно значущих завдань на засадах рівноправності та партнерства. В Україні все ще переважають формальні та імітаційні форми взаємодії влади і громадськості, що не забезпечують реального впливу громадян на прийняття управлінських рішень.

Таким чином, розвиток конструктивної взаємодії між органами публічного управління та інститутами громадянського суспільства вимагає комплексних інституційних, правових та ціннісних трансформацій. Необхідно розширювати форми громадської участі, впроваджувати дієві механізми консультацій та спільного вироблення політичних рішень, забезпечувати прозорість та підзвітність публічного управління.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі вбачаються у поглибленому вивченні зарубіжного досвіду демократизації публічного управління шляхом розвитку взаємодії з громадськістю. Актуальним є також дослідження інноваційних форм електронної взаємодії органів влади та громадських інституцій з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Не менш важливим напрямом подальших наукових розвідок має стати поглиблений аналіз соціокультурних чинників та ціннісних передумов налагодження партнерської взаємодії публічних інституцій з організаціями громадянського суспільства. Це дозволить виробити дієві рекомендації щодо подолання бюрократичної інерції та патерналістських установок, утвердження в суспільній свідомості та управлінській практиці принципів відкритості, діалогу та співробітництва.

Перспективним видається також міждисциплінарний підхід до дослідження окресленої проблематики на перетині публічного управління, політичної науки, соціальних комунікацій, права та інших галузей. Це дозволить сформулювати цілісне бачення комплексної природи та багатоаспектності процесу розвитку взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аль-Атті І. В. Публічне управління: сутність і визначення. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6. № 8. С. 35-41.
2. Гавкалова Н. Л., Грузд М. В. Взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 10. С. 281–290.
3. Доценко О. С. Основні напрями вдосконалення взаємодії дільничних інспекторів міліції з патрульною службою міліції територіальних органів внутрішніх справ. *Право і суспільство*. 2007. 1. С. 73–78.
4. Завальна Ж. Щодо питання врегулювання взаємодії органів публічної влади договірних формах. *Право України*. 2010. № 7. С. 176–181.
5. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти. URL : <http://www.minjust.gov.ua>
6. Калабашкін, І. М. Щодо співвідношення категорій громадянське суспільство та інститут громадянського суспільства. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. № 1 (2011). С. 96-102.
7. Колб О. Г. Установа виконання покарань як суб'єкт запобігання злочинам : дис. ... доктора юридичних наук: 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Київський національний університет внутрішніх справ. Київ, 2007. 512 с.
8. Конституційне право України: [підруч. для студ. вищих навч. закладів / за ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського]. К.: Видавничий дім Ін Юре, 2002. 544 с.

9. Конституція України від 28 черв. 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
10. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Філософія науки. Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.
11. Лотюк О. С. Інститут громадянського суспільства: доктринальний аналіз здобутків вітчизняних та зарубіжних учених. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. № 11 (2014). С. 69-75.
12. Мельник Р. С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації. *Праве суспільство*. 2012. № 6. С. 95-98.
13. Мельниченко Б. Правова основа організації та діяльності органів публічного управління в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 174-177.
14. Менеджмент: поняття та сутність. Необхідність управління організаціями. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/management/15415/>
15. Оболенський О. Ю. Державна служба. Київ: КНЕУ, 2006. 472 с.
16. Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text>
17. Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.
18. Сурмін Ю.П. Бакуменко В.Д. Михненко А.М та ін. Енциклопедичний словник з державного управління: за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. К.: НАДУ, 2010. 820 с.
19. Теорія управління в органах внутрішніх справ: навч. посіб. / за ред. В. А. Ліпкана. К.: КНТ, 2007. 884 с.
20. Фещенко Л.О. Взаємодія органів внутрішніх справ з державною податковою службою у здійсненні правоохоронної діяльності : дис. ... кандидата юридичних наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2007. 217 с.
21. Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В. І. Шинкарук та ін. ; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. К. : Абрис, 2002. 746 с.
22. Шатило О.А. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування». Житомир : Кафедра менеджменту організацій і адміністрування ЖДТУ, 2014. 51 с.
23. Berger, P. L., Luckmann, T. *The Social Construction of Reality. A Treatise on sociology of Knowledge*. 1966.
24. Good governance: Guiding principles for implementation / The Australian Government's Overseas Aid Program. The Australian Agency for International Development, Canberra. August 2000. 139 p.
25. Osborne D., Gaebler T. *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*. Addison-Wesley: Reading. Washington: Plume, 1993. 432 p.
26. Segbers K. Civil society in a globalizing world. The role of civil society organizations in China and Germany. March 13-15, 2009. Pp. 3-7.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2024

Стаття рекомендована до друку 25.11.2024

Nadiya Myrna, PhD in Public Administration, Associate Professor of Law, National Security and European Integration Chair, Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration», V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3351-5572> e-mail: mail4myrna@gmail.com

Oleksandr Stasiuk, postgraduate student of Law, National Security and European Integration Department, Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration», V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-2517-8323> e-mail: stasalexxx@gmail.com

THEORETICAL FOUNDATIONS OF INTERACTION BETWEEN PUBLIC ADMINISTRATION BODIES AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS

Abstract. This article examines the theoretical foundations of interaction between public administration bodies and civil society institutions in the context of Ukraine's democratic transformation.

The essential characteristics of «public administration» and «civil society institutions» concepts are defined, and their evolutionary features and interrelationships are revealed. Scientific approaches to understanding the mechanisms of interaction between public administration bodies and civil society institutions are analyzed.

The research employs a complex of general scientific and special methods, including: analysis of scientific literature to determine conceptual approaches to understanding public administration and civil society; structural-functional analysis to reveal the role and place of each interaction subject; comparative method to juxtapose Ukrainian and foreign practices; and axiological approach to highlight the value foundations of state-public partnership.

Attention is drawn to the limitations of the current conceptual framework, particularly the inconsistency between the terms «public» and «state» administration in Ukrainian legislation. The necessity of expanding the subject structure of civil society through overcoming public passivity is substantiated.

The need to improve communicative mechanisms of interaction, particularly through the implementation of electronic forms of communication, is noted. The potential of civil society institutions as intermediaries between society and public authorities is revealed.

Theoretical approaches to optimizing the interaction between public administration bodies and civil society institutions are proposed, specifically through:

- Expansion of forms of public participation;
- Implementation of democratic governance principles;
- Development of communicative mechanisms;
- Improvement of regulatory and legal framework.

The article emphasizes the prospects for further scientific research on interaction mechanisms between public authorities and civil society in the context of building a democratic state.

Keywords: *public administration, civil society institutions, interaction, democratic transformation, communication, electronic interaction, governance.*

In cites: Myrna, N V., & Stasiuk, O. V. (2024). Theoretical foundations of interaction between public administration bodies and civil society institutions. *Theory and Practice of Public Administration*, 2 (79), 165–183. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-2-08> [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Al-Atti, I. V. (2018). Public administration: essence and definition. *Aspects of Public Administration*, 6(8), 35-41.
2. Gavkalova, N. L., & Gruzd, M. V. (2014). Interaction of public authorities and civil society institutions. *Current Problems of Economics*, 10, 281-290.
3. Dotsenko, O. S. (2007). Main directions of improving the interaction between district police inspectors and the patrol police service of territorial internal affairs bodies. *Law and Society*, 1, 73-78.
4. Zavalna, Zh. (2010). On the issue of regulating the interaction of public authorities in contractual forms. *Law of Ukraine*, 7, 176-181.
5. Civil society institutions and the institute of public organizations in Ukraine: theoretical-methodological and norm-projecting aspects. URL: <http://www.minjust.gov.ua>
6. Kalabashkin, I. M. (2011). On the relationship between the categories of civil society and civil society institution. *Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 1, 96-102.
7. Kolb, O. H. (2007). Penal institution as a subject of crime prevention (Doctoral dissertation). Kyiv National University of Internal Affairs, Kyiv.
8. Todyka, Yu. M., & Zhuravskiy, V. S. (Eds.). (2002). *Constitutional law of Ukraine*. Kyiv: Publishing House In Yure.
9. Constitution of Ukraine of June 28, 1996. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
10. Kuz, O. M., & Cheshko, V. F. (2017). *Philosophy of Science: Textbook*. Kharkiv: KhNEU.
11. Lotiuk, O. S. (2014). Institute of civil society: doctrinal analysis of achievements of domestic and foreign scientists. *Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 11, 69-75.
12. Melnyk, R. S. (2012). Category «public administration» in a new interpretation. *Law and Society*, 6, 95-98.
13. Melnychenko, B. (2017). Legal basis of organization and activity of public administration bodies in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 12, 174-177.
14. Management: concept and essence. The need for organizational management: essay. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/management/15415/>
15. Obolenskyi, O. Yu. (2006). *Civil service*. Kyiv: KNEU.
16. Procedure for facilitating public expertise of executive authorities' activities, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 5, 2008, No. 976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text>
17. Kuibida, V. S., Bilynska, M. M., & Petroie, O. M. (Eds.). (2018). *Public administration: terminological dictionary*. Kyiv: NADU.
18. Surmin, Yu. P., Bakumenko, V. D., & Mykhnenko, A. M. (2010). *Encyclopedic dictionary of public administration*. Kyiv: NADU.
19. Lipkan, V. A. (Ed.). (2007). *Management theory in internal affairs bodies*. Kyiv: KNT.
20. Feshchenko, L. O. (2007). Interaction of internal affairs bodies with the state tax service in law enforcement activities (Doctoral dissertation). Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.
21. Shynkaruk, V. I. (Ed.). (2002). *Philosophical encyclopedic dictionary*. Kyiv: Abrys.
22. Shatylo, O. A. (2014). *Lecture notes on «Public Administration»*. Zhytomyr: Department of Organization Management and Administration, ZhDTU.
23. Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality: A Treatise on Sociology of Knowledge*.

Мирна Н. В., Стасюк О. В. Теоретичні засади взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства

24. The Australian Agency for International Development. (2000). Good governance: Guiding principles for implementation. Canberra: The Australian Government's Overseas Aid Program.

25. Osborne, D., & Gaebler, T. (1993). Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector. Washington: Plume.

26. Segbers, K. (2009). Civil society in a globalizing world. The Role of Civil Society Organizations in China and Germany, 3-7.

The article was received by the editors 22.10.2024

The article is recommended for printing 25.11.2024